

Overweging: 6e zondag door het jaar

Thema: Ik wil dat je beter wordt

Lezingen: Leviticus 13,1-2.45-46 en Marcus 1,40-45

Zondag 11 februari 2024 René Hornikx

Goede mensen,

In alle tijden en overal werden en worden mensen met een besmettelijke ziekte gemeden als de pest. Er wordt van besmettelijke zieken afstand gehouden. We hebben het in de coronaperiode zelf aan den lijve ondervonden. Toen en nu soms nog werd en wordt afstand houden van elkaar.

Af en toe zie ik in Veldhoven nog iemand met een mondkapje. Spontaan houd ik afstand. "Van wie houd je nog afstand?", vroeg ik iemand. "Van mensen die ik niet graag mag, houd ik afstand of ik loop een blokje om als ik zo iemand zie", was de spontane reactie.

In de dagen van Mozes was het niet anders.

Ziekte had toen direct te maken met het leven en dat leven was door God gegeven. God dan beschouwd als levenwekkende kracht. Ziekte en dood daarentegen waren leven-vernietigende krachten. Ziekte werd in de dagen van Mozes gezien als een straf van God voor de zonden, voor de misstappen van individuele mensen of van het hele volk. Zo werd Mozes zelf met huidziekte bedreigd toen hij zich verzette tegen zijn roeping en ook Mirjam, de zus van Mozes, krijgt een huidziekte omdat zij zich tegen God keerde.

Ziekte werd gezien als een straf voor de zonde, de verstoorde relatie tussen mens en God.

En het herstellen van de verstoorde relatie tussen God en mens was niet alleen een taak van een arts, maar ook van de priester. Zo komt in beide lezingen vandaag de priester in beeld

Om besmettingsgevaar te voorkomen, zo horen we in de eerste lezing, moest een melaatse opvallen. Een melaatse was verplicht om loshangend haar te dragen en zijn kleren moesten gescheurd zijn om zich als oud vuil kenbaar te maken. Hij moest apart wonen en in de buurt van de bewoonde wereld schreeuwend laten horen dat hij eraan kwam. Dan konden anderen zich uit de voeten maken.

Melaats zijn was een vreselijke kwaal: buiten dat je lichaam verminkt werd, kwam je er ook nog helemaal alleen voor te staan. De mensen beschouwden je als een door God gestrafte met isolatie tot gevolg.

In het evangelie zien we dat Jezus dit niet doet. Hij loopt niet aan melaatsen voorbij. Hij loopt ook niet voor hen weg. Neen, hij wordt door medelijden bewogen en gaat naar een melaatse toe. Daarmee laat Jezus zien dat God die barmhartig is, in wie Hij gelooft, daar heel anders over denkt. God wil niet dat een mens buiten spel wordt gezet; dat iemand wordt afgeschreven. God wil ook niet dat mensen door oordelen en vooroordelen voor het leven worden getekend. Alle vormen van pesten, kleinering van mensen, verbale en fysieke intimidatie, racisme, seksisme, discriminatie en grensoverschrijdend gedrag horen hierbij.

Wij weten allen heel goed welke afschuwelijke gevolgen machtsmisbruik, wangedrag en vooroordelen kunnen hebben. Ik hoef maar te verwijzen naar het onderzoek naar wangedrag in Hilversum dat op 1 februari jongstleden is gepresenteerd.

Zo is er een experiment bekend uit de jaren zestig in Amerika dat de gevolgen van vooroordelen op een indringende wijze duidelijk maakt:

Een pedagoge doet een gewaagd experiment. Op de scholen moeten kinderen ervaren dat mensen van een ander ras evenzeer mens zijn.

Ze kijkt de klas rond en stelt aan John een gemakkelijke vraag. Zij prijst zijn antwoord. 'Ik kan wel horen dat jij bruine ogen hebt', zegt ze, 'want kinderen met bruine ogen zijn heel erg slim!'

Vervolgens stelt ze Ellen een moeilijke vraag. Ellen weet er geen raad mee. 'Zie je wel', roept de juf, 'kinderen met blauwe ogen zijn dom!' Ellen kijkt heel beteuterd.

In de dagen die volgen voert de juf haar wrede spel op. Ze kan uit de verte niet zo goed zien welke kleur ogen iemand heeft, dus of de domme kinderen maar ezelsoren willen opzetten. Eigenlijk is het nog beter dat de slimme kinderen met bruine ogen, aan de ene kant van de klas gaan zitten en dat de kinderen ook op de speelplaats bij de eigen kleur blijven. De waterkraan op de speelplaats blijft gereserveerd voor degenen met bruine ogen.

Dit experiment laat zien welke desastreuze uitwerking dit op de kinderen heeft. De blauwe domme kinderen worden steeds onzekerder. Ze gaan het verhaal geloven. Ze gaan zelfs minder presteren. Na een week komt het belangrijkste moment. De juf onthult tijdens een feestelijke les, dat het allemaal grote onzin is; dat mensen met blauwe en bruine ogen allemaal even lief en slim en dom zijn. Dat je van buiten nooit kunt zien wat er van binnen is. De uiterlijke kenmerken worden vernietigd, de kinderen omarmen elkaar en worden getrakteerd. Het is een groot feest.

Het experiment was niet onomstreden. Stel je ook voor: kinderen die huilend thuis kwamen vertellen dat ze slecht en minderwaardig waren! Maar de onderwijzeres wilde dat de kinderen aan den lijve zouden ervaren wat het is om gediscrimineerd te worden en dat je erin gaat geloven, ook al berust het op niets.

Machtsmisbruik, wangedrag en oordelen op uiterlijkheden is Jezus een gruwel. Het is voor hem een ontkenning van God. Als Jezus de melaatse ontmoet, kan hij de ellende van de man niet aanzien. Hij is ziek en daarbovenop door pesten en vooroordelen uitgestoten uit en uitgesloten uit de gemeenschap. Jezus wordt zo door deze man geraakt dat Hij hem de hand reikt, en zegt: "Ik wil dat je rein wordt!" En zo gebeurt het ook, vertelt Marcus.

Heel anders dan Jezus doet, doen mensen. Veel mensen sluiten de ogen voor het verdriet van anderen en worden hier niet door geraakt. Soms gaan ze met bepaalde mensen niet om: mensen met een slechte naam. Wie met pek om gaat wordt ermee besmet, denken ze. Ze willen geen vuile handen maken, dus blijven ze uit de buurt.

Jezus doorbreekt alle taboes. Hij raakt de melaatse aan. Deze geneest. Hij hoeft niet langer zijn haren ongekamd te laten en met gescheurde kleren te lopen.

En gelukkig zijn er mensen die dat ook doen en heel christelijk met anderen omgaan: ze worden, net als Jezus, geraakt door het verdriet dat ze zien. Ze steken een helpende hand toe; kiezen partij voor mensen die door zichzelf of anderen buitenspel zijn gezet, op een zijspoor zijn geraakt, en slechte naam hebben gekregen. Gelukkig zijn er mensen die, met alle risico's voor hun eigen goede naam, contact zoeken met zulke mensen die door iedereen worden gemeden.

Het evangelie vertelt dat Jezus zijn handen liever vuil maakt aan een melaatse dan zijn handen in zogenaamde onschuld te wassen. Mensen die anderen mijden, vindt Jezus veel smeriger dan een melaatse die gemeden wordt.